

Csongrád megyei MHSZ-versenyzők sikere Bulgáriában

Megtisztelő feladatot teljesítettek a Csongrád megyei MHSZ-versenyzői: első ízben kaptak megbízást arra, hogy képviseljék hazánkat a szocialista országok összetett honvédelmi versenyén. Ezúttal Bulgária volt a vendéglátó, ahová három kísérelővel 18 versenyző utazott, és ahonnan nagyszerű eredményekkel tértek haza. A junior, az ifjúsági és a felnőtt akadályversenyben a

férficsapat ezüstérmet, míg a felnőtt női akadályversenyben, a női csapatlövészetben, valamint a női összetettben bronzérmet nyertek.

A kimagasló eredményt elérő versenyzőket az MHSZ megyei vezetői fogadták a Kossuth Lajos sugárúti színházban, ahol elismeréseket és jutalmakat adtak át a Bulgáriában eredményesen helytállt versenyzőknek.

Ülést tart a szegedi városi tanács

Június 14-én, csütörtökön 8 óra 30 perces kezdettel ülést tart a Szeged megyei városi tanács. A szegedi tanács végrehajtó bizottsága javasolja a testületnek, hogy tűzze napirendre, vitassa meg a népesedéspolitikai háttérrel végrehajtásának helyzetéről, az ügyrendi bizottság tevékenységéről szóló beszámolót.

A tanácsülés nyilvános.

Önző értelmiségiek az elfekvőben

Vége tévéjáték! Pénteken este adták, Lendvai György írta, Nemere László rendezte. A Holnap kupaszerződés című játék mai tárgyú, tehát valóságos unikum tévéknél. A történet egyszerű, jól követhető, a feldolgozásban semmi „művészkedés”: amolyan realista tanmese állítottunk elénk. Arról van szó, hogy a kisvárosi, rokkantnyugdíjas, mozgásra képtelen tanár viszonylagos elégedettségben tölti napjait. Óráberért volt kollégája jár hozzá társalogni, egy fiatalasszony — szintén pénzért persze — főz és takarít rá. Szerdánként a meccsközvetítéseket hallgatja, s ha időnként előveszi valami öngazdálkodási kényszer, magnóra mondja, hogy a gyerekeit önzőnek és számítónak nevelte — saját érdekében. Hogy boldoguljanak az Életben. Amikor ott tart a történet, hogy a korlátozott racionalitás, a számító önzés elnyeri méltó büntetését, az öreg Balázs szelűtötten, benuitan kórházba kerül, s a magatehetetlen emberre minden gonoszságát naponta ráolvassa a kolléga, a gyerekei épp csak az orrukat dugják be az ajtón, aztán rohannak a dolgok után — nos, akkor éppen annak a fiatalasszonynak esik meg a szíve rajta, akit legjobban megalázott.

Első pillanatra azt híhennék, a racionális, érzelmentes életvitel híveire húzzatik itt a vizes lepedő. Késztelenül eleven jelenőség mindennapjainkban a globális pénzengondolkodás. Az életvezetésnek az a szisztemája, melyben minden megtett lépést, gesztust a

megfogható haszon iránt, mert, Krisztus koporsóját sem... És mert pénzért mindent meg lehet kapni. Csakhogy a logikátlan — emberj — érzeményeket ebben a játékban csupa intellektuel, csupa diplomás, értelmiségi ember igtatja ki az életéből. Az egyetlen emberies alak a bejárónő, az „egyszerű asszony”, feltehetően kétkezi dolgozó felesége, aki finom étellel, jó szóval várja otthon a férjét, s bár ő is azért jár el takarítani, hogy gyűljön a pénz a házra, a szolidaritás képessége mégsem veszett ki belőle.

Nos, ebben a képzetben még igazságelemei ellenére sem tudunk hinni. Tan éppen azért, mert valóságelmeket fölfhasználva, de tisztán gondolati úton, írói mesterkedéssel állítottunk föl. A történet egyetlen szereplőjét sincs módunk annyira megismerni, hogy rokon- vagy ellenszenvünk alakulhassa irántuk. Itt nincs mivel azonosulni, és nincs kit elutasítani, mert mindenki oly egysíkú... Bábfigurák, egy fikció szolgái. Hiteltelenek, bizonyosságul ama esztétikai igazságnak, hogy egyénítés nélkül nincsenek típusok. Deduktív írói módszert sejtünk a fiaskó mögött. Persze, ha egy jó mesterember eltökéli; figyelmeztetni kéne, nem nekünk való életet csinálunk, ha erőszakosan elfojtjuk embermivoltunk érző felét — lehet, meg lehet írni. Tévéjáték lesz belőle. De irodalom?

A forgatókönyv fogyasztósságait láthatóan igyekeztek takarni a tévések. Kör-

nyezettel, öltözékkel, a színesi beleélő-képességeket biztatva próbálták a lehetett: egyéniséget adni meg sem írt figuráknak. De egyedül Óze Lajosnak sikerült elképzelhető „háttér”, életet adni az általa játszott figurának. Alig egy-két mondatával, majd hógynem rezzenéstelen arccal, a jelenlétével a társalkodónak szerződöttetett magyar—latin szakos tanár egész életdühét, megemészthetetlen keserűségét zúdította a nézőkre. Valóságos csodája a színészi erőnek, tehetségnek, ahogy áttört sémát, íról korlátot, s még színészvezetési (érthető) bizonytalankodás sem árthatott neki. Majdnem 6 lett a főszereplő... Ha hagyják, tan valódi dráma született volna, s nem egy forgatókönyvírói fixa idea illusztrációja.

Vasárnap éjszaka viszont valódi televíziós élményben lehetett részünk: Jászi Dezső portréfilm rendezett Erdélyi Tiborról, az Állami Népi Együttes volt szóltánosáról, a tehetséges népművészről, s a rendkívül rokonszenves, „boldog emberlő”. Egy ember, aki önmaga akar, mer és tud lenni: maradni, belső erőinek folytonos mozgásával harmóniát tud teremteni és sugározni. A pontos, szép öntudat, a cselekvő akarattal vonzó diadal, s példája az életé. S ahogy nézi az ember a gesztusait a táncban, s az életben, elámul: milyen mélyről, belülről indulnak, természetesen segítők, együttérzők, szeretetteljesek a mozdulatai — mások felé!

Sulyok Erzsébet

Rosszindulatú betegségről — indulatok nélkül

1. Ha zavarban a szervezet ...

„Óségi tapasztalat, hogy megelőzni könnyebb, mint gyógyítani, és ez nem feltétlenül előre adott kezelést jelent. Minél egészségesebb az élő szervezet, annál jobban működnek egyes részei is, annál jobban illeszkednek egymáshoz a részek, s annál ellenállóbb a szervezet a zavarokkal szemben. Ez azt jelenti, hogy a rák megelőzésének legjobb módja az általános, teljes egészség gondos megőrzése. Ennek már nagyon korán, talán még a méhen belül el kell kezdődnie.” (Szent-Györgyi Albert)

Napi munkája során rengeteg tapasztalatot, ismeretet gyűjtött össze a rosszindulatú daganatokról a sebész, dr. Baradnay Gyula egyetemi docens. Ot kértem meg, hogy foglalja össze mindazt, amit általában tudnia kell a laikusnak is erről a betegségről.

A rák nem kifejezetten a mai kor betegsége: Már az ókorban is föltűntették a daganatokat a halálkórak között. Az első megbízható statisztikák Amerikából származnak, amelyek kimutatják, hogy 1910—1960-ig, tehát 50 év alatt nyolcszorosára emelkedett a rosszindulatú daganatos betegek halálzási száma.

A nemzetközi adatok összesítéséből kiderül, hogy az egyes országokban eltérő gyakorisággal fordul elő ez a betegség. Az egyik legújabb szakkönyv szerint Ausztriában a legmagasabb emiatt a halálozás és a Fülöp-szigeteken a legalacsonyabb. Hazánk a „közepzónában” helyezkedik el. A Magyarországon 1920 óta jegyzett adatok szerint 3,7 százalékról 1974-re 20 százalékra emelkedett a daganatos betegségben elhunytak aránya, azóta azonban ez az érték nem növekedett.

A köztudatban az a hiedelem él, hogy ez a betegség elsősorban az asszonyokat fenyegeti. A legtöbb felmérés ezt megcáfolják: az elmúlt 15 évben rohamosan emelkedett a férfiak végbél-, hörgő- és prosztatás megbetegedése. A nők körében a végbél-, a hörgő- és az emlőrák fordul elő — ha nem is ilyen sűrűn, de egyre gyakrabban. Úgy tudjuk, különösen idős korban halmozódnak ezek a betegségek. Számos szakember azonban tagadja ezt és állítja, hogy kialakulásuk az ember szervezetét ért rákkeltő anyagok működésétől és mennyiségétől függ. Tény azonban, ha mondjuk valaki 15 esztendő korától napi X cigarettát elszív, akkor Y év múlva az átlag népességhez képest 50 százalékkal fokozódik veszélyeztetettsége. Tehát akár több cigarettát szív el, akár évei száma növekszik, nagyobb a lehetősége a daganatos megbetegedésre. Saj-

nos, tudomásul kell vennünk azt is, hogy ez a betegség nincs tekintettel a korra: 5—14 éves gyerekek közül a legtöbben a balesetek után — ennek áldozataként, a 15—65 éves nők körében vezető halálkór, a 45 esztendőnél idősebb férfiakat — a szívbetegség után — ez fenyegeti leginkább. A legidősebbek korcsoportjában — a gyakoriság szempontjából — azonban 2. vagy 3. helyen állnak a daganatos betegségek.

De hát miféle kór ez? Mi idézi elő, mi az oka rohamos elszaporodásának? Mind megannyi kérdés, amely a laikusnál is jobban foglalkoztatja a világ sok ezer kutatóját. Szent-Györgyi Albert szerint „A rák egy összetett szabályozó rendszer zavara...” Hogy mi idézi elő, pontosan nem tudjuk, de számos belső és külső, fizikai és kémiai tényezőt ismerünk, amelyeknek rákkeltő hatása bizonyított. A legtöbb ilyen anyagot táplálékunkkal, élvezeti szerekkel, a dohányzás által juttatjuk szervezetünkbe. Veszélyesek a kipufogó gázok, a túlhevített zsírok, a cigarettafüstben levő kátrányanyagok. Az alkoholnak közbenjáró szerepet tulajdonítanak az orvosok: úgy tűnik, ez elősegíti a rákkeltő aromás vegyületek felszívódását. Az ultraribolya vagy ibolyántúli sugarak nagy mennyiségben lúdasak lehetnek a bőrreakciók kialakulásában, a tüdő megbetegedéséért olykor a természetes és mesterséges radiogén anyagok a felelősek. A kozmikus sugárzás, a légköri atomrobbantási kísérletek is igen veszélyesek a betegség kialakulása szempontjából. Tudunk olyan kémiai, kozmetikai és színező anyagokról, gyógyszerekről, amelyeket daganatkeltő hatásuk miatt kellett kivonni a forgalomból. Olykor a kulturálatlan életmód következménye is lehet ez a betegség. Számos esetben kimutatták a korai szexuális élet, a gyakori partnercsere, és a méhnyakrák közötti összefüggést: a szexuális higiéne hiánya is ide vezethet. A férfiak körülménye példátlanul bizonyítottan eredményes módja a rákmegelőzésnek: nemcsak saját megbetegedésüknek, kisebb a valószínűsége, hanem házastársukénak is.

A vírusok rákkeltő hatását jelenleg is intézetek ezreiben vizsgálják, egyértelmű bizonyítékok azonban még nem állnak a kutatók rendelkezésére.

Ezek után kézen fekvő a kérdés: gyógyítható-e a rák. Sajnos, a közvéleményben az az indokolatlan pesszimizista, téves nézet él, hogy egyáltalán nem. Pedig száználvala élnek, dolgoznak körülöttünk emberek, akiket

jóllehet maguk sem tudják — erről a végzetesnek tartott útról fordított vissza az idejében elkezdett, helyes kezelést. És a lényeg itt az „idejében” szóban rejlik. A korai diagnózis, a korai beavatkozás életet menthet.

Daganatok esetében akkor beszélünk korai diagnosztikáról, ha a betegség tünete épp elérte a klinikai kimutathatóság határát. Tudunk kell, hogy a bizonyos daganatok keletkezése és klinikai fölismerése között eltelt idő elérheti a 15—30 évet is. Az időben fölfedezett elváltozás, amely áttételeket nem képzett, sikeresen gyógyítható, véglegesen is. Még előrehaladottabb állapotú betegség gyógyítására is egyre nagyobb a remény, hiszen számos kezelési eljárás kombinált alkalmazása hosszú évekre panaszmentessé teheti a beteget.

Rák. Félelem és titokzatoság lengi körül ezt a szót. Beszélni, hallani sem szeretünk róla. Puszta említésekor is könnyű szökik a szemünkbe: eltávozott szeretteinkre, ismerőseinkre gondolunk, azokra, akiket még itt a földön kegyetlen pokoljárásra ítélt a sors. Rólunk tudunk, a sok száz köznévi visszatért emberről, a betegség természetéről, saját felelősségünkről, a korai fölismerés jelentőségéről, a kezelés módjairól, a gyógyulási kilátásairól annál kevesebbet. Ne beszéljünk róla? Ha egyáltalán tehetünk valamit magunkért, azt csak ismeretek birtokában tehetjük. A tét — kár szépítőnk — élet vagy halál. Hogy a választás mennyiben függ a betegől, mennyiben az orvostudománytól és az egészségügy lehetőségeitől — erre próbáltam indulatok nélküli, tényszerű választ keresni a Szegedi Orvostudományi Egyetem klinikáin.

Chikán Ágnes
(Folytatjuk.)

Statisztaválogatás, már pénteken

A nagy érdeklődésre való tekintettel a szabadtéri játékok igazgatósága úgy határozott, hogy jegyeket bocsát ki az István, a király július 19-i főpróbájára — kizárólag szegedieknek. A nyilvános főpróba belépőt üzemekben, intézményekben értékesítették, így hozzávetőlegesen 6 és félszáz szegedi lakos tekintheti meg a produkciót azokon kívül, akik korábban már jegyhez jutottak. Rendhagyó esetről van szó, melynek révén terven felül járó bevételek jut a sza-

Mindennapnak nevezik az életet, olykor az embert magát is — no meg a kenyeret. Csupa olyan szót illetünk a gyakoriság nélkülözhetlenségének e műnösítésével, amely jelentés-tartalmában beláthatatlan mélységeket, szépséget, erőt, lehetőségtömeget adni képes. A „mindennapi kenyerünk” kifejezésben a többes szám első személy használata e szellemben indokolt: a kenyér, lévén mindnyájunk alapítápláléka, ha úgy tetszik, az élet jelképes és ugyanakkor való alapfeltételei közé tartozik. Mindezek után viszont ugyan mit kezdhetünk egy olyan, a fentiből kreált kifejezéssel — **Mindennapi irodalmunk** —, amely egy rádiós műsorozat címe, s legutóbb szombat délután a Kossuth adón hallhattuk legfrissebb kiadását?

Szomorúan kell megvalanom: bizony igen csak kétkeltem abban, hogy túlzottan sok ember létezne a földgolyón, akinek fajánk szellemiségének e varázslatos hajtása, vagyis az irodalom mindennapi táplálékai közé tartozna. Olvasó ember — viszonylag — sok van, rendszeresen, tudatosan, izléssel-eszmei orientációval könyveket forgató kevés. A Mindennapi irodalmunk, Varga Lajos Márton szerkesztő-műsorvezető és Bogdán Mónika rendező jóvoltából, gyanúm szerint olyasféle feladatra (is) vállalkozik időről időre, mint ha — bibliai példával élve, azt kiforgatva — mondjuk három kilo vázsonyi kenyérral és öt lunchhüskonzervvel próbálna megvetni egy százlóaljnyi katonát, akiknek összetétele még hivatásos fegyverforgatói mivoltukban is oly heterogén, amennyire csak lehet.

A könyvhét nemrégiben befejeződött, egészen természetes, hogy jobbra eme alkalomra megjelent könyvek ismertetései-ajánlásai voltak soron: Asperján György új regénye, Weöres Sándor kötete Szécsi Margit összegyűjtött versei. Es hogy miként találkozott amúgy szelmalomharcosan

mindennapi irodalmunk éppen aktuális darabjainak tolmácsolására? A regeli rádióműsorából megismert beharangozókhoz képest visszafogottan és némileg esztétizálva, az újságokban, folyóiratokban olvasható recenziókkal összevetve túl agitativan, didaktikusan és „népnevelőn”. Igaz, a végén Buda Ferenc Nyolcvanharom című kitűnő új versének szuggesztivitása átmenetileg semlegesítette ezt a meghatározó — jellegű, se hús-, se hal-hangnemet, de utána Reizinger János „értelmező” jegyzete a műről már hol intelligens elemletieskedésbe, hol iskolás versfelmondásba fűlt, ráadásul a napilapokból jól ismert es rendkívül ellenszenves módszerrel megspékelve mindezt, ami idézetek nyakra-főre történő „bedobását” jelenti, rendkívül hasznos és az önálló gondolatok esetleges hiányát pótló céllal.

Hogy az irodalom ma (legyen a dolog bármily sajnálatos és népművelőket a teljes nihilbe kergető) — nem számíthat mindennapi kenyerünkkel megcsak megközelítőleg azonos „elbánásra” sem, mivel helyzetük (áttételesen persze) kicsit sem hasonló, gondolom, vitán felül áll. Hogy egy harmincperces, időszakonként jelentkező rádióműsor próbálkozik az irodalmat olyanná tenni, amitől az még igen messze van, szintűgy. S mivel mindez, úgy tűnik, többnyire elég harmatos módon történik, reményleni csak azt lehet: ez is megváltozik majd — talán ha az irodalom valóban mindennapi irodalmunk lesz. Addig? Várunk. Mindennapi.

Demonkos László

